

VARVAREN

2015 Nr 1

Årsmötet.

29 medlemmar hade kommit till hörsalen på Lödösehus när Bert Kopp inledde årsmötet med att hälsa alla välkomna. Därefter hedrades de medlemmar som avlidit under året.

Erik Olson valdes till mötesordförande. Han gick igenom verksamhetsberättelsen som behandlar möten, gåvor till föreningen, varvs- och sjöfartskafé, arbetet med att dokumentera varven och sjöfarten, m.m. Vi hade 287 medlemmar vid årsskiftet. Verksamhetsberättelsen godkändes. Erik gick också igenom kassarapporten som visade ett överskott för år 2014, mycket tack vare frivilliga bidrag till föreningen. Även kassarapporten godkändes. Anders Gustavsson redogjorde för revisionsberättelsen som godkändes och styrelsen gavs ansvarsfrihet.

Styrelsen presenterade verksamhetsplan och budget för år 2015. En ny punkt i verksamhetsplanen var att vi skall arrangera Varvsforum i Trollhättan och Lödöse den 9-10 maj. Lars Grundberg informerade kort om detta. Verksamhetsplanen och budgeten godkändes. Bert Kopp valdes till ordförande i ett år, Jan-Erik Nordström valdes till kassör i två år och Stig Bratt till styrelseledamot i två år. Till styrelsesuppleanter i ett år valdes Bertil Bengtsson och Tage Bengtsson. Till revisor i två år valdes Anders Gustavsson och till revisorsuppleant i ett år valdes Lennart Gustavsson.

Styrelsen föreslog oförändrad medlemsavgift, alltså 125 kr, för år 2016. Årsmötet godkände förslaget. Bert Kopp informerade om kafékvällarna och varvs- och sjöfartsdagen. Tage Bengtsson informerade om resan till Linköping och Kinda kanal.

Erik Olson tackade för förtroendet och förklarade årsmötet avslutat. Bert Kopp överlämnade blommor som tack.

Sedan bjöd föreningen på kaffe och under tiden lyssnade vi på Martinssons som underhöll med sång och musik.

Stig Bratt

Skonaren Aga.

I slutet av januari 1903 beställde Gustaf Olsson från Donsö en skonare hos firman Johansson & Hasse. Södra Garns Varv skulle bygga skrovet och Johansson & Hasse skulle stå för rigg och inventarier. Den skulle i huvudsak vara lik skonaren Thea, som byggts på Södra Garn några år tidigare. Gustaf Olsson var 27 år och detta var hans första fartygsbeställning. Den totala köpeskillingen var 11 600 kr varav 1 000 kr skulle betalas vid kontraktets underskrivande, 1 500 kr den 1 april, 2 000 kr den 15 maj och 2 000 kr vid sjösättningen. Resterande belopp 5 100 kr skulle betalas vid leveransen. 7 300 kr av köpeskillingen gick till Södra Garns Varv. Fartyget skulle levereras senast den 30 juli. Om det inte blev färdig i tid kostade det 5 kr/dag för varvet med reservation för strejk och eldsvåda då någon ersättning inte skulle tas ut.

Gustaf Olsson och hans hustru Magda, född Berntsson, fick 13 år senare en son som kom att bli en Sveriges mest kända skeppsredare. Sonen var Sten Allan Olsson, grundaren av Stenakoncernen med bl.a. Stena Line.

Södra Garns varv byggde två fartyg och några pråmar år 1903. Det var en skonare Gunborg på 142 bruttoton samt Gustaf Olssons skonare Aga på 60 bruttoton. Dessutom förbyggde man kanalångaren Uppurud samt reparerade ett stort antal fartyg.

Aga byggdes i ek, furu och gran på kravell, alltså med bordläggnings-plankorna kant i kant. Längden var 20,26 m, bredden 5,84 m och djupet 2,17 m. Fartyget utrustades för att gå i Östersjöfart. Skonaren levererades i tid och bilattesten utfärdades den 7 oktober. Gustaf Olsson var ensam ägare och själv befälhavare.

År 1911 sålde han Aga och ny hemmahamn blev Sölvesborg. Efter några år fick fartyget nya ägare igen och nu blev Grönhögen på södra Öland hemmahamn.

1918 kom fartyget tillbaka till västkusten och fick Skärhamn som hemort. Ett par år senare utrustades hon med en motor på 25 hk. I oktober 1933 låg Aga för lastning i Norra Sundby i Danmark när det blåste upp till svår storm. Flera fartyg slet sig och så småningom även Aga som kolliderade med ett annat fartyg och båda drev sedan på grund. Aga bogserades till Aalborg för reparation av skadorna på skrovet och riggen. År 1937 tacklades hon om till galeas och samtidigt fick hon en Säfflemotor på 30 hk.

1944 såldes Aga till Kållandsö och två år senare till Köpmannebro. Nu ändrades namnet till Svanefjord. Den 6 januari 1952 var hon på väg från Göteborg till Otterbäcken med en kollast. Nordost om Gällenas Udde i Vänern upptäckte man brand i maskinrummet. Besättningen på tre man försökte släcka elden, men den spred sig och man beslutade att sätta kurs mot land. Strax därefter stannade motorn och besättningen gick i livbåten. Sedan exploderade oljetanken, elden spred sig till kollasten och så småningom sjönk fartyget. Utredningen visade att brandorsaken var att gnistor från maskinens avgasrör antänd föremål i maskinrummet.

Stig Bratt

Varvsforum 2015.

Varvsforum är sedan 2003 ett årligt återkommande arrangemang där de olika varvshistoriska föreningarna m.fl. träffas för att inspirera varandra. Arrangör är Nätverket Svenska Varv där Sjöhistoriska museet, varvshistoriska föreningar och IF-Metall ingår. I år var vår förening med-arrangör och forumet hölls i Trollhättan och Lödöse den 9 -10 maj. Det var omkring 50 personer som deltog.

Första dagen var vi på Kanalmuseet där kommunfullmäktiges ordförande Olov Säfström inledde med att hälsa alla välkomna. Han beskrev hur viktigt vattnet är och har varit för Trollhättan både som transportled och kraftkälla samt industrins betydelse för stadens utveckling. Överintendenten för Statens Maritima museer Leif Grundberg hälsade alla välkomna och förklarade att det är viktigt för museifolket att ha kontakten och samarbeta med de ideella föreningarna ute i landet. Även Bert Kopp hälsade alla välkomna och hoppades att vi skulle få ett par givande dagar tillsammans.

Stig Bratt presenterade vår förening. Han berättade om föreningens historia, dagens verksamhet samt kort om varven som funnits i området och vad de sysslade med.

Sedan berättade Hans-Lennart Ohlsson från Sjöhistoriska museet om isbrytaren S/S Sankt Erik eller som den hette fram till 1958 S/S Isbrytare II även kallad ”stadens isbrytare”. Den byggdes på Bergsunds Mekaniska Verkstad 1915 för att bryta is i Stockholms skärgård och Östersjön. Numera tillhör isbrytaren Sjöhistoriska museet och föreningen Isbrytaren Sankt Eriks Vänner ser till att fartyget hålls i ordning. 100-årsjubileet kommer att firas vid flera tillfällen under sommaren.

Wolf Clarke från NOHAB:s Ångloksklubb berättade om den stora ordern på 1 000 lok som NOHAB fick från Ryssland 1920 och om de besvärliga förhandlingarna som föregick affären. Han förklarade att det var ekonomiska och politiska skäl som gjorde att antalet så småningom reducerades till 500. Wolf berättade också om hur leveranserna gick till. Flera lok levererades via Öresundsvarvet i Landskrona eftersom de hade en kran som klarade att lyfta de omkring 80 ton tunga loken.

Tommy Andersson, från Isolda Ekonomiska Förening, visade därefter bilder på och berättade om det gamla fartyget Isolda, som byggdes 1902 på Lödöse Varf, och om familjen Ahlgren som ägde och seglade henne under många år och om hur fartyget så småningom räddades. Nu har renoveringen kommit så långt att fockmasten och stormasten är på plats. Hon kommer att få ett däckshus för 50-60 personer. Målet är att Isolda ska segla med turister, användas vid konferenser m.m.

Sedan var det dags att ta en titt på Kanalmuseets samlingar och en guidad tur till slussarna, som tyvärr blev kort på grund av regn. Dagen avslutades med en båttur på älven med M/S Elfkungen.

Andra dagen samlades vi på Lödöse museum där Ing-Marie Trägårdh gav en kort presentation av museet och Lödöses betydelse som handels- och sjöfartsstad. Hon underströk också det goda samarbetet som finns mellan museet och vår förening.

Hans Nilsson, ordförande för Varvshistoriska föreningen i Göteborg, berättade om planerna på ett Varvs- och Industritekniskt Center i Göteborg. Trots löften från flera håll i flera år går arbetet väldigt trögt. Även Sjöfartsmuseets chef Björn Varenius gav sin syn på projektet.

Därefter visade vi vår utställning på museet, Jan-Erik Nordström guidade på varvsområdet och deltagarna besökte också vår föreningslokal på Lyckhem.

Leif Grundberg, Claes Wollentz och Lars Grundberg tackade alla för ett par intressanta dagar och forumet avslutades med lunch på museet.

Stig Bratt

Kommande aktivitet.

Följande aktivitet är inplanerad:

- Varvs- och sjöfartskafé i föreningslokalen börjar igen den 6 oktober och håller på till och med den 15 december.

Stig Bratt

Varfs- och Sjöfartshistoriska Föreningen i Göta älvdalen

Långgatan 9, 463 71 Lödöse

Telefon 0706-079545 E-post: varfshistoriska@tele2.se

Styrelsen:

Bert Kopp 0303-33 60 85, Jan-Erik Nordström 0520-66 04 71,
Stig Bratt 0520-751 22, Bertil Bengtsson 0520-65 07 87,
Tage Bengtsson 0520-66 07 57, Lars Grundberg 0303-33 88 97,
Åke Karlsson 031-41 52 08, Rune Persson 0520-66 01 62,
Björn Sörgaard 031-55 61 26.